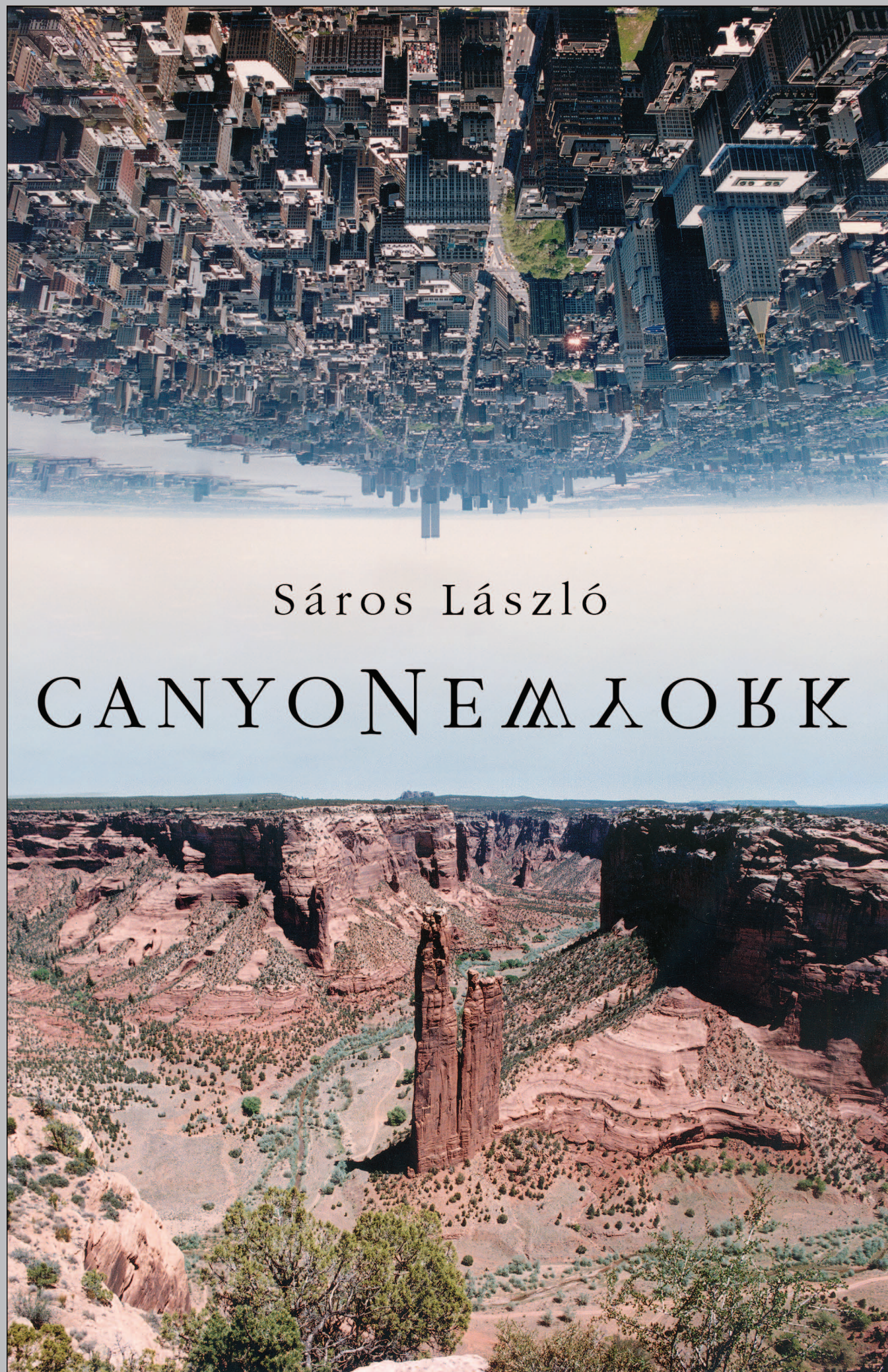

SÁROS LÁSZLÓ GYÖRGY

Sáros László

CANYONEMLOK

SÁROS LÁSZLÓ GYÖRGY

AMIKOR NEM HÁZAT RAJZOL

SÁROS LÁSZLÓ GYÖRGY DLA építész
MMA rendes tag székfoglalójához

Sáros László György mai székfoglalója okán, önmaga felmutatására készül. Ebben szeretnék megelőző segítségére lenni, s abban, hogy érintettként megőrizhesse szemérmességét.

Sáros Lászlót elsősorban építészként ismerjük, de tudjuk róla, hogy többféle ifjúkori hívása és hajlama közül nem döntött kategorikusan. Alkotó évtizedei alatt az építészet, és fotózást párhuzamosan művelte, s szakíróként is számon tartjuk.

Tehát akkor járunk el helyesen, ha felsorolt tevékenységeire, ezek megtermékenyítő összefüggéseire, az érzékelhető párhuzamosságokra és szimmetriákra egyaránt figyelemmel vagyunk ha ismerni akarjuk őt.

SÁROS LÁSZLÓ GYÖRGY • AZ ÉPÍTÉS

Építészként Makovecz Imre egyik első generációs tanítványa, ami az organikus iskolához sorolja szemléletét és gondolkodását. Nem epigon. Bár kezdeti épületein – melyek döntően vidéki szállodák és áruházak voltak – még látható a Mester akkori gondolkodásának hatása. Később *Sáros és Tsa.* névvel önálló irodát nyit. Társa felesége Tenkács Márta építész (a tokaji Tenkács Tibor festő leánya). Ketten a Kós Károly Egyesülés vándoriskolásainak egész sorát tanítják, nevelik, s indítják útra. Műtermükben sok családi ház, üdülő, társasház terve készül. Ezek az épületek, formagazdagok, ugyanakkor racionalisak és funkcionalisták, s kevésbé törekszenek a Mesterre jellemző transzcendens terek létrehozására, vagy a faszerkezet poézisére. Az építészeti szemléleten átüt a szerző fotózáson iskolázott képalkotó tehetsége. Fontos számára a látvány, a homlokzat, a felületképzés, az arányok, a mivesség és artisztikus arányok. S még valami. A döntően korszerű anyagokat használó épületszerkezeti részletek

fegyelmezett, szakmailag gondos, precíz kidolgozása – amit morgolódo mesterként tanítványaitól is megkövetel. Ez ifjúkori érdeklődésre utal, hiszen egy ideig a Budapesti Műszaki Egyetem Épületszerkezeti Tanszékének munkatársa volt. Sok ismert és elismert épületterv került ki műterméből, ezek között legjelentősebb és legvitatottabb, városi léptékű munkája Vác főterének rendezése, mellyel idősebb és jótékony szemléleti vitát idézett elő a magyar műemlékvédelemben.

Nemcsak házipítő un. műterem-építész, de párhuzamosan elhivatott főépítész is Madocsa, Vecsés településeken, s hosszú éveken át szülővárosában Jászberényben, ahonnan eredményes és elismert főépítészként, mégis sebeket szerezve távozott.

SÁROS LÁSZLÓ GYÖRGY • A KÉPALKOTÓ

Egyidejű, az építészethez hasonló erejű, ifjúkori hívást érez a fotózás iránt. Látni és láttatni – vallja programjaként. Fotóművészeti tevékenysége párhuzamos az építészetivel, képalkotása spekulatív, filozofikus, tárgya elsősorban az építészet. Képeit, fotóalbumait sikeresen mutatta be több hazai és külföldi kiállításon is.

Amerikát sajátos látásmóddal bemutató művészeti fotóalbuma az építészeti és természeti táj összefüggéseit, hasonlóságát, szimmetriáit tárja fel, erőteljes vizualitással és verbális aláfestéssel. Párhuzamba állítja a természeti és városi táj hatalmasságában megrendítő világát, a mélységeket és magasságokat, de a finom részleteket is. Képalkotására most az építés szemlélete hat, aki minden feladatánál kénytelen szembe-sülni a tér – tömeg komplementer viszonyával. Mindezek láttatása már speciális fotóművészeti, képalkotó tehetséget, precíz kidolgozást és szerkesztést feltételez. A két nyelvű könyv a szerző második fotóalbuma. Az első a közép-európai zsidótemetőkről jelent meg *Tanú ez a kőhalom* címmel.

SÁROS LÁSZLÓ GYÖRGY •

A SZÓ(KÉP)ALKOTÓ, ÍRÁST (IS) TUDÓ

Fotóalbumaiban is jelentős szerepet szán az írásnak. Rendszeresen élvezetes, hatásos írásokkal kapcsolódik konferenciákhoz, szakmai fórumokhoz és újságokhoz. Sajátos, egyéni, jól felismerhető stílust fejlesztett ki. Belső monológokra épülő, mesélő és kérdező, kissé kötekedő, provokatív írások ezek, rövid, néha függőben hagyott, olykor relativisztikus, néha érzelmes, vagy ironikus mondatokkal. Írásaiban is tettenérhető az erőteljes képalkotás, láttató erő. Összességében Sáros László építész egyéni és unaloműző stílusa ez.

SÁROS LÁSZLÓ GYÖRGY •

HOVATARTOZÁSÁRÓL

Fejezze ezt ki az 1998-ban kapott „Hazáért Érdemkereszt”.

SÁROS LÁSZLÓ GYÖRGY •

KÖZÉLETISÉGÉRŐL

Építészet, fotózás, főépítészség, tanítás, és végül szakmai közélet. Mindez a pályakezdéstől folyamatosan motiválja. Jelenleg a Magyar Építőművészek Szövetségének, korábban hosszú ideig a Kós Károly Alapítvány kuratóriumának elnöke, sokáig elnökségi tagja az Országos Főépítész Kollégiumnak. Kezdetől tagja a Kós Károly Egyesülésnek, szigorú mestere az egyesülés Vándoriskolájának, s évekig istápolja, szerkeszti a magyar organikus iskola *Országépítő* című építészeti folyóiratát.

SÁROS LÁSZLÓ GYÖRGY • ELISMERÉSEIRŐL

Az Ybl Miklós díj, Pro Architektúra díj, Kós Károly díj, az Év főépítésze díj birtokosa, s megszerezte a DLA azaz a Mester fokozatot.

Az általam örömmel ismertetett életútja, a most következő székfoglalója, s annak elfogadása alapján javaslom Sáros László György MMA tagságának végleges megerősítését.

ÉPÍTÉS VAGYOK

Építész vagyok, mert sok kacskaringó után az akartam lenni. Persze akartam lenni én traktorista is, majd bányamérnök – ja, meg, hogy ki ne hagyjam – állatorvos is. Aztán, hogy eljött az idő, amikortól tovább már nem volt odázható a döntés, akkor böktek ki, hogy legyek építész. Édesapám, később meg a bátyám is képzőművész volt, (illetve hál’Istennek a testvérem még most is az.) Szóval több festő, meg grafikus nem kell a családba gondoltam, így döntöttem az építészet mellett. Ha lenne elég időm, itt most lehetne értekezni arról, hogy miért fontosak a „kismesterek”. Mert én már csak így hívom őket. Akik egy kisvárosban tanítva sok-sok fiatallal megértetik a művészet lényegét. Nem, dehogyis akarnak ők mindenkit művésszé tenni. Csak annyira, hogy értsék. Ez az igazi érdemük. A zömében érdemtelenül elhallgatott érdemük. Mert e nélkül nincs „high art”. Mert így nélkülük nincs magas művészet. Ez pedig, az ő elvitathatatlan érdemük. És milyen különös a sors, néhai apósom ugyanezt tette. Csak

később derült ki, hogy ők ráadásul a Képzőművészetin évfolyamtársak voltak.

Én hamar megtanultam, hogy az építészek szolgálati szabályzatába be kellene venni a látás mellé a láttatást is. Annak meg az egyik legjobb módja a fotó. Ezért is van az, hogy gyerekkorom egyik kedvenc foglalatossága mellett máig kitartottam. Azt meg kevesen gondolják végig, hogy a fotónak micsoda felelőssége van. Mert amit az építészetről tudunk, annak csak csekély hányadát láttuk, látjuk az életben. A többről meg, ott vannak a fotók. Mondjuk, tonnaszámra. Ha alkalmasint a fotóról beszélgetek, vagy előadok, gyakorta elmondom, mint „kedvencemet”, hogy a pisai ferde torony jobbra dől. Mert csak egy innen készült látványba fér bele mindaz, amitől az tényleg érdekes, mit érdekes, pompás.

Makovecz Imre Csákányosi csárdája nincs már meg, mert az emberi butaság elégette. Csak egy képet ismerek/ismerünk róla. Hogy a legjobbat-e? Ez nem lehet kérdés, mert hiszen egyből csak a legjobbat lehet. Ma még lesz itt szó egy másik, egyetlen képről, amiről meg az a csoda, hogy csak egyetlen

készült, ami szinte hihetetlen, amikor ma a világon mindent lefényképeznek, lehetőleg párhuzamosan több helyről. Mert úgy hiszik, azt hiszik, hogy csak úgy lehet objektív. Mikor is pont ettől lesz manipulatív. Mert azt ugye tetszenek tudni, hogy a fotónak mára eltűnt minden objektivitása. Szó nincs már arról, hogy elmondhassuk, hogy ott van, hiszen le is fényképezték. Tudom persze, mert én is így hiszem, hogy az lenne a jobb, ha a dolog tényleg így állna. De nincs így. A fénykép „csak” kép. A fénykép is csak kép. Kreatúra. De látni. És láttatni is, ezáltal lehet. Belelátni. „Na, mer’ azt maga csak belelátja, ugye? Lássa be!” Belátom, hogy bele akartam láttatni. Na, mert láttatni is tudni kell. És az a legjobb, ha nem csak más látja úgy. Az a jó, ha én is elhiszem. Akkor jó. Építész vagyok, mert sok kacskaringó után az akartam lenni.

Hogy mire vittem építészként, azt jóval többen ismerik, mint a képeimet. A „láttatós” képeimet. Kaptam mindenféle díjat, amit építészként kapni lehet. És ez nem dicsekvés, csak tény. A leginkább megtisztelő, hogy az MMA-nak rendes tagja lehettem tagozati társaim, az Akadémia vezetésének

és tagságának végtelenül lekötelező döntése alapján. Aprópó, lekötelezés. Akinek ezzel igazán tartozom, az, választott meszterem, Makovecz Imre. Ő nem hagyott elkallódni. Annyi bizalmat kaptam tőle, ami elég egy életre. Neki köszönhetem, hogy sikerült építésszé lennem. S, mint építész, ő volt az első megrendelőm is. Korai háza-it végigfotózva. Ezeket a képeket most is szeretem. Néhányat közülük „szénné” használtak. Néhány mellé mára meg már csak azt írják oda, ha odairják egyáltalán, hogy Makovecz Archivum. És most itt állok Önök előtt, előttetek az általa, avagy néhányuk által kitalált és létrehozott Magyar Művészeti Akadémia legszemélyesebb és emiatt leginkább megható eseményén, a székfoglalón. Az én székfoglalómon.

És, hogy mire jutottam a láttatás terén, amivel kezdtem? Nos erre hoztam ide ezt a nem is annyira friss könyvemet. Ezzel szeretném megmutatni, bemutatni a láttatást. Lehet, hogy többek ismerik. Lehet, hogy másoknak meglepő lesz. Tudom azt is, hogy van, akinek túl direkt. Én ezzel együtt is vállalom. Szóval, akkor kezdjük el:

ELŐSZÓ

Szándékom szerint ez a könyv egy állítás. Nem kevesebbet állítok, mint azt, hogy mindaz, ami New Yorkban felépült, az megtalálható – mert ott van – Arizona meg Utah, New Mexico és Colorado canyonjaiban. Megdöbbentő „tükörkép” volta azonban nem csak ebben mutatkozik meg. A szavaknak is jelentőségük van: a felépültben a magasság érezhető, tudható, sejthető. A gyakorta elképesztő formai hasonlóságon túl a „völgyvilág”, a canyon azonban lefelé él. Csak hatása munkál felfelé. A legjobb szó, amit találtam erre az **ANTIVILÁG**. (Annak nem „tagadó” értelmében.) A horizont itt is sík, mint általában mindenütt, de minden mozdulás, minden történés, minden alakzat lefelé való. Pedig van itt is tér és utca és fal – s ha már itt tartunk – graffiti és torony és jel és szobor. De – miként New Yorkban – az ég itt is a létezés alapjele, vagyis itt még inkább. A Canyon de Chelly (utca)struktúrája tökéletes „előképe” a megalomán metropolisnak – úgy mellesleg a nagy-város archetípusának – ami formákban ragyog a fényben.

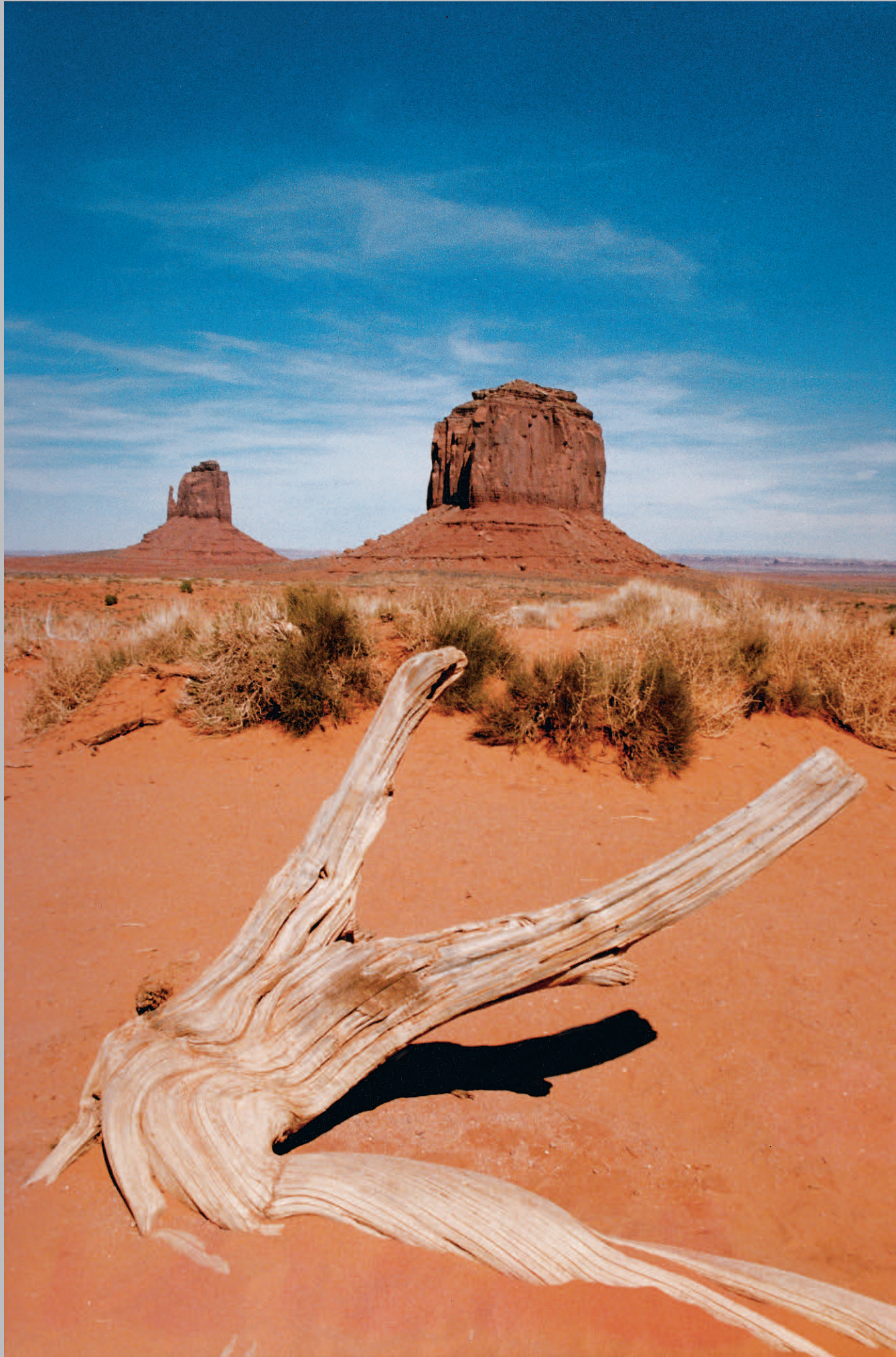
S, hogy mindez szubjektív felfedezés? Lehet. De tény. S hogy meddig működik? Vegyünk egy szélsőséget képeim közül, mondjuk a zászló esetében? A navajo asszony szövőszékén, falán, valahol a Monument Valley egyik hoganjában ott a zászló, a csillagos, csíkos. Ami nélkül New Yorkban egy lépés nem tehető, mármint, hogy az ember „szemébe ne égjen”, mint egyike minden amerikai talán legfontosabb jelének, ha nem „a” legfontosabbnak.

Mindezek ellenére – szándékom szerint – könyvem mégsem „didaktikus”. Mindezt nem célom bizonyítani, legkivált nem a tudományos kutatók módszerességével. Ami mellesleg el sem férne egy „kávézóasztalon”. Csak szeretném elhitetni, mert én is elhittem, amikor rádöbbsentem. S hiszem ma is.

Ha pedig valaki mindezt nem képes, avagy nem akarja „látni”, akkor – nos akkor annak – ott vannak a képek magukban, furcsa párhuzamaikkal. Csak képekként. Remélem jó képekként.

Építész vagyok, képeim mondhatók építészeti fotóknak is. (Mert, hogy több a ház

rajtuk, mint az ember?) Engem nem sért, mert még csak skatulyának sem érzem.
Budapest, 2000. március 6.

A KEGYELEM PILLANATA

És jött 2001. szeptember 11. infernója. Amerika először találkozott a vereséggel, s a megaláztatással. (Ez nem Pearl Harbor.) S mert ezzel az érzéssel nem tudott mit kezdeni – merthogy ez is csak keveseknek adatott meg – hát megrendült. Kegyelmi állapot. A döbbenet, s a fájdalom felocsúdásából az első, s talán utolsó lehetősége előtt áll(t) arra, hogy az elvesztett identitása helyére végre odakerüljön napjaink hiánycikke: az alázat. Mert végre megérthette (volna) indiánjait. Akiket alázatukban sértett meg, s figurázott ki. Megálázta őket rezervátumaikkal. Ahol persze mindaz ott van, amire Amerika büszke. Mert azt hiszi, hogy az, tőle való.

Hát nem. New York zseniális epigon. Felépítette a völgyek (canyonok) lényegét, csak az irányít tévesztette el. Persze ezt nem fizikálisan gondolom. „Csak” értelmileg. Gyászol a világ. Ledőlt a „Spider Rock”.

Gyászolok én is, miközben agyam azon zakatol, lehet-e még mit tenni, szabad-e, és legkivált, kell-e? S ha teszünk, úgy kiért, avagy miért? Hány ember veszett oda? Hányan vannak még a hopik? (Van valakinél egy felesleges egyenlőségjel?)

Vissza kéne menni alázatért a canyonokba, azt megtanulni. Mert szerintem ott még mindig bővében vannak. Azok a kevesek, akik még vannak. De tanulni nem csak a többségtől kell (és szabad).

Amúgy a WTC-t vissza kell(ene) építeni. Úgy, ahogy volt. A tároló szekrény egyetlen fiókjában elférő tervfüzet szerint. Mert az, azért zseniális volt. Egyiket sem tudta ledönteni egy(-egy) Boeing 767-es sem. Teljes menetsebességgel, teletankolva. (Csak a tűz, a „pokol tüze”)

Mi értelme van az építész sztárok önmutogató ötleteinek? Ők aztán tényleg nem értettek meg semmit az egészből, ha ezeket a „terveket” komolyan gondolják. A „gazdaságos területhasznosítású” ötleteikkel. Avagy ők ugyanúgy az Apokalipszis lovasai. Angyalszárnyakkal. Már régen nem a magasabbra, távolabbra, gyorsabban a cél. Miért

is nem volt(ak) jó(k) a „régí(ek)”? Mert neki(k) lehetett szállni? Könyörgöm fel kéne végre ébredni! Akkor már sokkal jobb otthagyni a gödröt, a „Ground Zero”-t. Mementónak, igazi amerikai „műemlékműnek”.

Amerika e helyett most a gonoszt üldözi, távoli vidékeken. Csak nehogy otthon kelljen.

Budapest, 2004. február 19.

A „CANYONVILÁG”

Valójában mi a canyon? Na nem geológiai értelemben gondolom. Annak magyarázatára nem is venném a bátorságot. Meg aztán egy illetén magyarázatnak itt semmi értelme nem lenne. Ismerjük a becsléseket, visszamenve az időben, amelyek nekem csak adatok. Felfoghatatlan adatok. Rám nézve már az ezer év is az. Hát még a száz-ezer. A millió meg elképzelhetetlen. A tíz-millió év meg olyan, mint a fénysebesség, vagy a világűr. Szóval tudjuk – mert, megtanították – hogy van.

A Földet – szinte mindenütt – természetesnek érzi az ember. Régtől valónak és magától értetődőnek. Na, ez bicsaklik meg

bennem mindahányszor a canyonra gondolok. Melyikre? Bármelyikre. A Grand Canyon-ra, a Canyon de Chelly-re avagy a Monument Valley-re. A „tudományosak” okos válaszaikat az erózióra fogják. Meg a tízmillió évre. Ami nekem így sem „működik”.

Mert nekem ezek „teremtett” helyek. A teremtettség azonban csak a teremttővel nyer értelmet. Ki a teremttő? Az Isten? Igen. És az ki? Kinek-kinek más. Csak a lenyomatuk azonos. Amit ott látsz. És ettől pompás, fenséges és magasztos. És megrendítő. Mert az nem lehet, hogy ezek „csak úgy” lettek. Hova lett mindaz, ami a horizont és közötttem lehetett?

Van azonban még valami, ami – akár ha csak a három, felsorolt canyonra gondolok is – legalább olyan fontos, mint a teremtettség érzése.

Elképzelem, hogy milyen kedvében volt az Isten, amikor a Grand Canyon-t „teremtette”. Komoly lehetett. És amikor a Monument Valley-t? Okszerűen vidám kellett, hogy legyen. És milyen a Canyon de Chelly teremtetésekor? Nincs jobb szavam rá, megrendült.

De egyben ezért, avagy éppen a „teremtettség” okán ezek szent helyek is. A navajok és a hopik szent helyei. Nem lehet nem látni a lenyomatot. Isten lenyomatát.

Aztán a fehér ember meghozta a végső megoldást az indiánok számára, akik zavaróak kezdtek lenni saját földjükön számára. „Kitalálta” hát rezervátumaikat. És megkezdődött az indián holocaust. Ami ugyanolyan szegény, mint minden más holocaust.

A „TALÁL”-MÁNY

Mire kell New York Amerikának?

Kirakatnak, avagy kivonatnak?

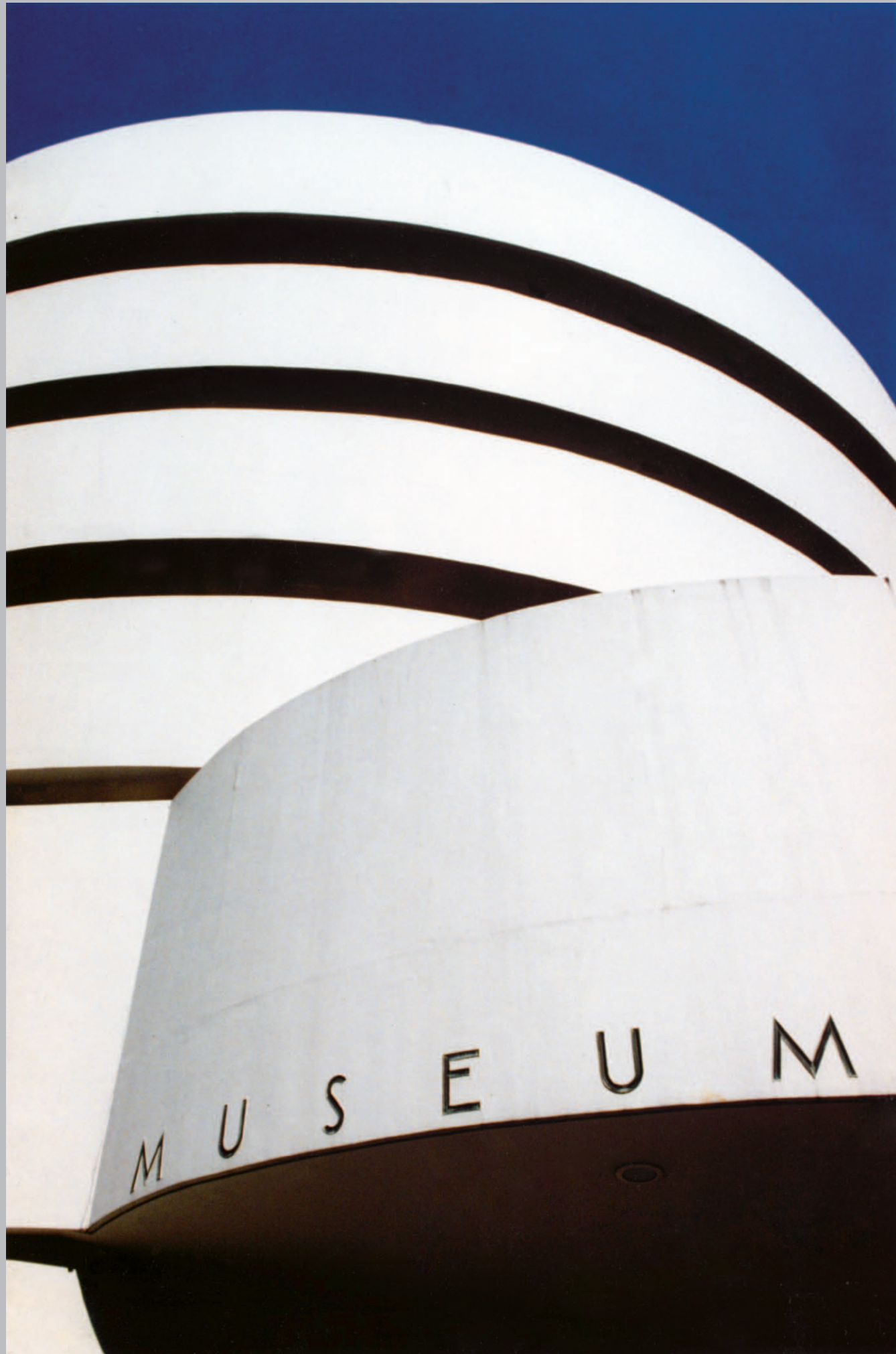
Esszenciának? Jelképnek, vagy „csak” emblémának?

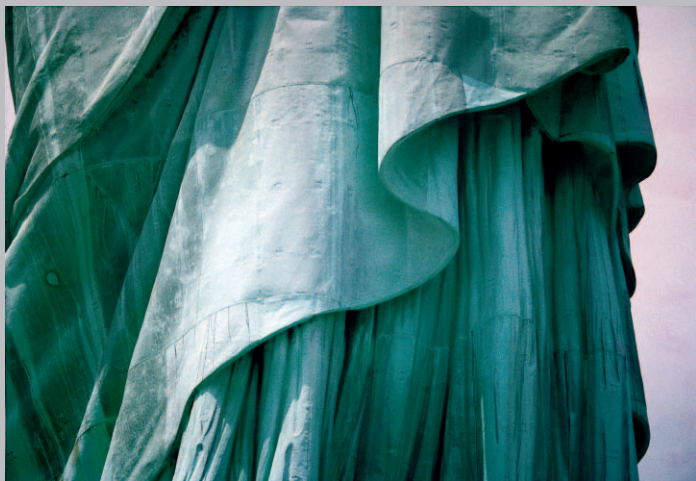
Tudja-e már Amerika, hogy New York Arizonában van? Meg kéne nekik mondaní. Könyörgöm, valaki mondja meg nekik. Vagy ez lehetek én is? Jó, hát legyen úgy!

Tisztáznom kell valamit, itt mindjárt az elején. Nem „ki”találmányról, nem „fel”találmányról, hanem „rá”találmányról beszélek. De talán úgy még pontosabb, ahogy a címben tagoltam. „Talál”-mányról. Megadatott, hogy szoros folytatásban járhat-

tam a „Four Corners” vidékén, majd New Yorkban. Összességében egy hónapom volt rá. A néhai barátom után maradt, kölcsönbe kapott felszereléssel – hogy a magamét ne kelljen Amerikába cipelnem – vagy 1600 felvételt készítettem. Nem ebből „élek”, így hát azon túl, hogy a hazaérkezésünket követően csíkmásolat készült valamennyi filmről, tán jó egy évre, fiókba kerültek a kontaktok. Egy újabb nekibuzdulást követően választottam ki ezek közül úgy hatszázat, amiket aztán már el lehetett kezdeni nézegetni, szelektálni, sokukat „kiszórni”. Dátumra meg nem mondom, hogy mikor történt – de az a tény szempontjából indifferens is – egyszer csak „lecsapott” rám a felismerés. A „talál”-mány, a rátalálás döbbenete. A „truváj”. Az iszonyatos hasonlóság, az „olyan-mint” dermesztő felismerése, az előre kitalálhatatlan párhuzam. A szinte mindennek felismerhető előképe. Aminek nem lehet „spekulatív” elébe menni. Megtervezni, megtalálni, lefényképezni. Ez nem lehet plánum. Ez csak felfedezés lehet. Mint ahogy az is volt a rátalálás pillanatában. És attól a pillanattól

fogva – nekem már – mindig. Az első döb-
benet után jöttek a képek, szinte maguktól,
„párbaállva”. S, hogy a dolog ne legyen ilyen
egyszerű, kezdetben csak ólálkodva, ké-
sőbb elő-elő villanva, ám a végére stabilan
„beállva” egy sajátos „délj vu” érzés, aminek
puszta ténye – már önmagában is – csupa
talány.

Nem vagyok erőszakos fajta. Sose is
voltam. (Nem lenne szabad, hogy az erő-
szak az élet része legyen.) Ezért aztán meg
sem próbálom „szájba-rágni” a láthatót, hisz
úgy is ott van. Persze megkérdézhető, hogy
mi van azokkal, akik nem látják? A szeman-
tikai értelemben vett „vakokra” gondolok.
Talán semmi. Avagy semmi. Baj akkor sincs,
mert a következő szint még mindig adott:
remélem, hogy különálló képekként is
„fogyasztható” a dolog. Igaztalanul és előre
meg végképp ne bíráljunk senkit. Szándé-
kom szerint a legtöbb, amit tehetek és
teszek; igyekszem megnevezni a helyeket.
S, ha ez nem megy, legalább „leírni” a han-
gulatát, segítve ezzel magának a képnek.

MIKÉNT MÓRICKÁNAK

A kis játékoroszlán ott ül a kapcsolósze-
kényen. Ott ül. Elárvultan, de tartással. Men-
tómellényben. Ide tették fel. Iszonyatos volt
a zuhanás, de most már itt van. Ő megme-
nekült. Ki mellől? Hol a gazda? Egyáltalán,
van még ennek a szónak, ennek a kérdés-
nek értelme? Ugye nincs? Már az is jó, ha
csak itt ülhet az ember. De kinek?

Kérdezték, mondtam: ha New York egé-
re nézek, valamilyen repülő szerkezetet
mindig látok. Mit sejtettem én akkor, hogy
ez a kép 2001. szeptember 11-étől milliár-
doknak „ég bele” a szemébe. Emblémává,
ikonná lett. Megállt az idők végéig. A „last
minute flight” képe, míg élek, el nem felejt-
hető. A Boeing 767-es orra a kettes torony
déli falához ér. Még nem töri be. A határ-
helyzet százezredmásodpercnyi pillanata
megáll egy életre a tudatomban. Már
megint a „határhelyzet”. És egy villanásra
látom az orrát belülről. Kollégám vállá fölött,
aki döbbenten mered rám. Látom, nem
érti. Aztán...

EPILOGUS

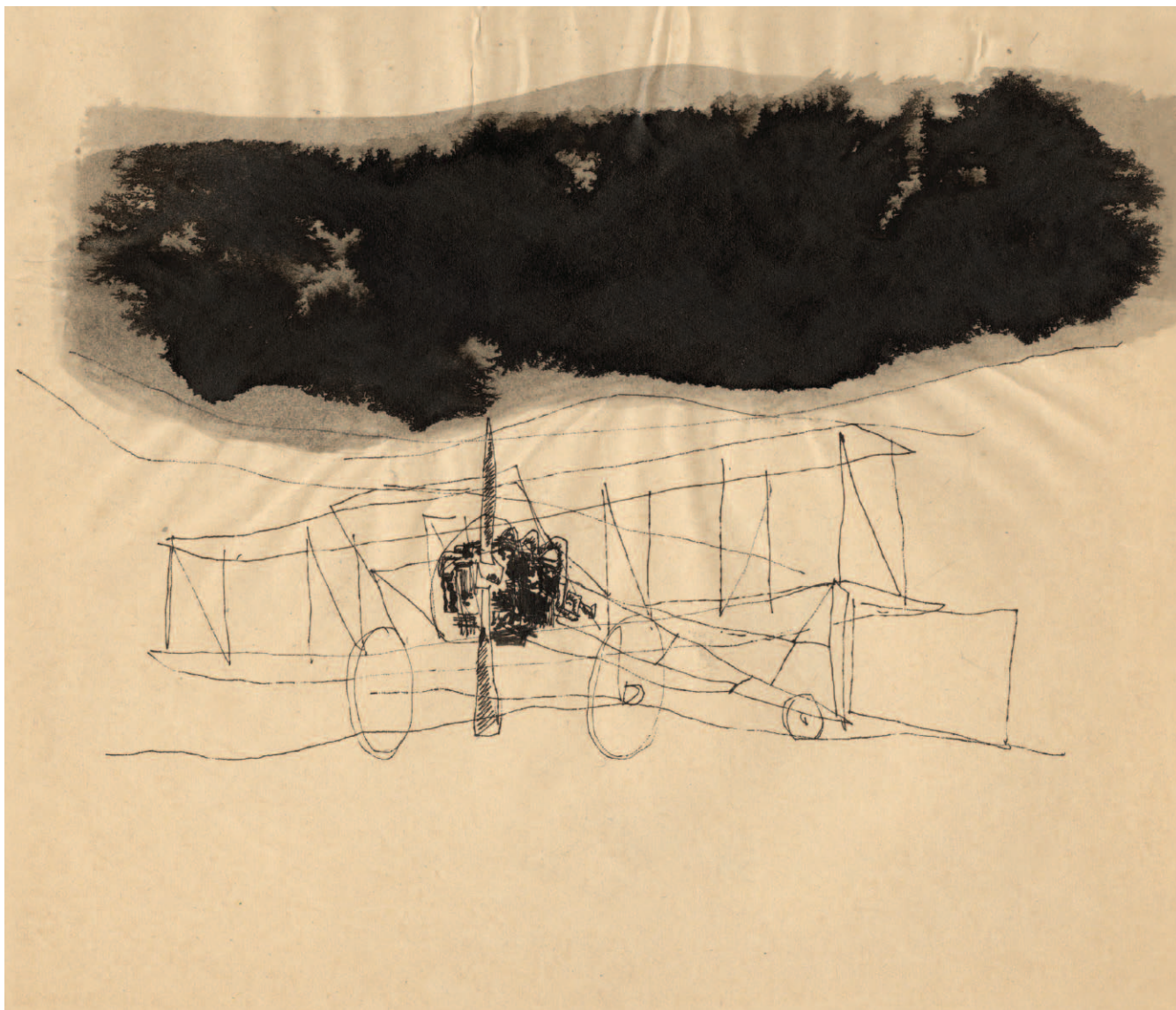
Ha látod, mire gondolsz? Nem arra, hogy
ott van? De ha erre nem, hát mire? Hogy
akár ott is lehetne? És ha nem lehetne ott,
akkor mire? Hogy ott kéne lennie. Nem?

Ez a kép nekem, már soha többé nem
statikus. Ez a kép ugyanis nincs „befejezve”.
Lehet, hogy a már kész képedet más fejezi
be? 2001. szeptember 11-ig, nekem még a
kérdés is abszurdnak hatott volna. Ma már
tudom, lehetséges. Ma már ez sem lehe-
tetlen. A képet, azóta befejezték. Gedeon
és Jules Naudet francia filmes testvérpár
2001. szeptember 11-én reggel, 8 óra 45-kor
fejezte be kamerájával. Mert bármikor és
bármennyig nézem, várom az American
Flight 11-es járatát, a 767-es Boeinget. Ami
– rémítő, de – eddig „rendre” meg is érke-
zett. A mi generációnknak már mindig
megérkezik. „Duplafenekű” délj vu. A „már
láttam”. A „már mindig ezt látom”. Istenem,
micsoda árat fizetett ezért a világ, és mi-
csoda árat fizet még. Felfogható ez? Érti ezt
Amerika? Ugye nem?

Szentendre, 2004. február 19.

Sáros László

AZ ÚGY VOLT...

Az úgy volt Csaba, hogy mi nem leszünk 70 évesek. Ki gondolt rá? Kit érdekelt? Egyszerűen nem is volt kérdés, mert nem volt hihető. Hogy lehetett volna az, mikor... mikor is találkoztunk? Mármint először? Talán a Bercsényiben? Amire Neked nem is kell emlékezned. Hivatalosan semmiképp. Mert hivatalosan az egyetemen (de meg bármilyen iskolában is) az ember csak „felfelé” emlékszik. „Lefelé” nem. Mert azok, akik az ember után jönnek, kit érdekelnek? Az ő feladatuk, hogy majd ránk emlékezzenek. Ez már csak így van.

Mi minden volt ennyi idő alatt? Amire majd emlékezni lehet? Amire majd emlékezni kell. Nem nekünk. Másoknak. Má' soknak. Sok minden. Rengeteg minden. Egy élet. Egy egész élet.

Ilyet is csak saját magától kérdez meg az ember, hogy vajh egész életet él-e? Mert ilyen mástól nem illik kérdezni. Mert ez úgy hangzik, hogy úgy élsz-e, ahogy akarsz? Ahogy szeretnél?

Én már azt is szeretem, ha más igennel tud erre válaszolni. Én Téged olyannak tartalak. Olyannak, akinek sikerült az élet. Itt a bukásáv, itt lehet ellenkezni, hogy nehogy má', meg ilyenek. Az úgy volt, hogy ilyen meg se hall az ember. Csaba! Tudod mit? Most nem kell ellenkezni. Nem illik. Mert akkor most velem szemben ellenkezel. Miközben én meg köszönteni jöttem. Szóval, most ne ellenkezz! Az utolsó szó meg nem biztos, hogy a miénk. Én őrzöm Apám utolsó szavát. Az akkor most az övé, vagy már az enyém? És meddig?

Az úgy volt Csaba, hogy a jövő a miénk lesz. Aztán mostanra meg már másé lett. Hát tudod, mit? Legyen az övék. Legyenek vele boldogok. Legalább annyira, mint mi voltunk, amikor még a miénk volt. Ja, hogy azt meg nem vettük észre? Attól még a miénk volt. Mert annyi mindent, mint amit Te is csináltál, mint amit Te is tettél, csak a jövőben bízva lehet/ett tenni. Legyen még sok jó évéd, hibátlan egészségben. Az meg kit érdekel, ha kicsit húzódik az ember háta, ha egy gyönyörű nőnek hirtelen utánaforodul.

Isten éltesen, szó szerint sokáig. Nagyon sokáig. Amíg nem nyűg. Amíg jólesik.

Öllelek!

Budapest, 2013. október 2.

Sáros László

AZTÁN

Aztán jött a telefon, hogy igaz-e? Nem hallottuk? Nahát!

Aztán telefon „haza”. Honnan tudjuk? Nem tudjuk. Nem akarom tudni. Mert persze nem is igaz. Nem is lehet igaz. Hogy lehetne igaz?

Aztán az onnan neten elérhető „hírhasonák”. A bekészített nekrológok. Mert tudom, hogy vannak ilyenek. Elfektetve a „nekrológfiókokban”. Mert vannak ilyenek is. Már ezt is tudom.

Aztán a kért és kéretlen megemlékezők. Istenem, mennyi szeretet. És mennyi utólagos. Képek, képek, képek. Miért kell mindenre emlékezni? Legkivált képekben. Elég lenne csak a fontosakra.

Aztán most, hogy egy ideje nem mész el az ablak előtt, tudom, hogy ez csak most van, mert majd hazajössz. Csak most hazamentél. Egy kicsit. Végül is, ez mindenkinek kijár. Neked is.

Aztán majd elmesélem, mert közben megjöttünk Belgiumból. Dehogyan mesélem el, hiszen azért mentem oda, hogy megmutathassam neked az Atlanti-falat. Végre a saját fotóimon. Az ezer éve, Virilio *Bunker archeologie*-jében megbámult iszonyatos fantasztikumot, a Speer-féle arcnélküli építészetet. Amit úgy szeretsz. Ami úgy érdekelt és piszkált ezelőtt, mindig is. Na, most itt van, elhoztam Neked. De azért az a könyv változatlanul alapkönyv marad. Ugye? Mint Comenius *Orbis Pictusa*.

Aztán arra a tavaszra gondoltam, amikor

titokban vittünk rákgyógyszert Kós Károlynak. Életem első autójával. A Skoda százassal. Azzal a sárga szappantartó-szerűvel. Valahol távol kellett megállni, mert figyelték az autókat is. Felmásztunk a házhoz az oda-vissza, oda-vissza rámpán. Ott ült Károly bátyánk, fent a házban, a cserépkályha mellett. Kockás házikabátban. Letolva minket, hogy mi csak ne panaszkodjunk. Na, el is hallgattunk.

Aztán arra gondoltam, hogy kimehettünk hozzá megint. Biztosan jólesne neki. Na, majd erről is beszélünk még. Csak el ne felejtsem. Nem lehet senkit magára hagyni. Ő meg végképp nem érdemli meg. Mennyit tett értünk. De nem csak ezért.

Aztán arra gondoltam, hogy háromszor is hívtál magadhoz. Dolgozni. Én meg a makacs vasutasunoka mindannyiszor megtagadtam. A végén vagy fél évig nem fogadtad a köszönésem se. Na, persze arra sem emlékszem, hogy ez miként, tört” meg. Jut eszembe, ha újra itthon leszel, mehetek kicsit dolgozni Hozzád? Nálunk úgy sincs munka.

Aztán még arról is kell beszélnünk, miért mondtad azt egyszer „a Kampisnak”, meg nekem, hogy ne hagyjunk magadra? Mert én úgy tudom, hogy mi sosem is akartunk, legfeljebb nem bírtuk a tempót. Meg néha nem is értettük.

Aztán most, legutóbb, mikor valamiért nem voltál ott, Miklós Rólad beszélt. Fantasztikus volt. És sokmindent megértettem.

Pontosabban lehet, hogy azóta másként értek.

Aztán, látod, a pápáról se sokat meséltél. Jut eszembe, a neki vitt könyvedből vittünk mi is mindenfelé. Belgiumba is. Azt láttam, hogy nem értik. Na, nem a magyar nyelvű volta miatt, hanem azt nem, amit látnak. Hogyan képes minderre valaki? Miért teszi? Hogyan tudja végbevinni, amit már végbevitt? Erőszakos leszek. Majd faggatlak. Ha hagyod. Á, úgyse hagyod. Az nem Te lennél.

Aztán ez a felső-krisztinavárosi templom. Ez nem hagy nyugodni. Persze Téged se, mert ezt aztán tényleg meg kell csinálni. De hát annyi a segíteni akaró. Nekik se mindegy. Csak ezt most gyorsan kéne. El kell kezdeni. Hogy mikor fejezik be, az meg talán mindegy is. Csak épüljön, mint Gaudíé. Az sincs kész. De kész lesz. S, a felszentelésen ott lesz a Mester is. Hisz' mennyire várta. Az lesz csak a vidám nap. Talán még valami díjat is kap. De nem. A díjakat nem erre, és nem ilyenkor osztják. A díj – hisz már annyid van – nem lesz egyéb, nem lehet egyéb, mint maga a templomod. De ígérd meg, ha kész lesz, a felszentelésre Te is eljössz. Mi ott leszünk és várunk.

Aztán a végén majd, kifáradva a naptól, hazamegyünk mindannyian. Ahogy Te is tetted most. Egy kicsit megnyugodni. Csak hát még annyi az adósságunk.

Aztán...

Budapest, 2011. Halottak napján

Sáros László

KELL ITT MÉG ÉPÍTÉS?

Persze, hogy kell. Ez a válasz, és ezzel a dolog el is van intézve. Lehet hazamenni, nincs itt semmi látnivaló, úgy, hogy séta. Lehet oszolni. És különben is, ezt a hülyeséget ki kérdezte?

Tisztelettel, bátorkodtam én. Meg aztán, ez nem az. Egyáltalán nem az. Mármint, nem hülyeség. Én úgy gondolom. Hogy honnan veszem? Hááát, innen, ahol vagyok. Mer’érzem a bőrömön, mint amikor jön az eső, meg a csontjaimban, amikor meg jön a hideg. Csak ez most olyan együttes érzés. Szóval, amikor ónos eső jön.

Rideg statisztikákat hallani. Erősen fogyó – mit erősen – rohamosan fogyó kamarai tagságról. Amikor valaki számára kiderül, hogy a kötelező kamarai tagsághoz tartozó díjat sem tudja már kifizetni. Amikor már annyi bevétele sincs. És akinek máshonnan sincs, az ezt megteszi. Ma már megteszi. Volt idő, amikor ezt még szégyellte is. Még azt is mondhatom, hogy magára nézve, ez hosszú volt. Kibirni, mindenképpen. Mert a szükség nem öröm. De eljött az is, amikor már nem lehetett tovább rejtegetni. Így aztán kilépett. Az „optimista” meg, felfüggesztette.

Hallani – mit hallani, látni – másféle statisztikákat is. Mert közkézen forognak ilyenek is. Igaz, ebből a legutolsó 2011-es volt. Legalábbis az én kezemben. Az meg már hol volt? Ahol meg azt látni (pontosítok: azt lehetett látni), hogy nincsen is itten kérem semmi baj, miért is sírnak ezek az építészek? Remek irodák, kiváló hozammal, magas bevétellel vezetik a mezőnyt. És erre aztán lehet azt mondani, hogy egyáltalán nincs semmi baj. Ja, hogy te nem tartozol közéjük? Na, az – látod – már baj. De a magad baja. Légy kreatív, férj oda. Legyél rámenős. Hisz mindent szabad tenni, amit nem tilos. És annyi minden nem tilos. Ja, hogy annak meg a zöme nem szép? Istenem, itt munkáról van szó, nem szépségről. Ember! Ébresztő! De ha „napjaink szakmagyakorlásának”, ez a fele érdekel, hát kérdezd Szalay Tihamért. Vagy Dobó Jancsit. Az utóbbi időben meg Miklós Balázst. Miről is szólnak ma a szakmaetikai esetek. A szer-

zői jog semmibevételéről, lenyúlásról, aláígérésről. Hallani se jó róluk, miközben tudni kell ezekről is. Ezért is vállalta fel a MÉSZ a szerzői jogi védelem körüli bábáskodást.

Egy éve a makói konferencián, ahol már, mint MÉSZ elnök (is) részt vettem, a rövid mondókám után megkaptam, hogy miért vagyok olyan pesszimista, kritikus, meg keserű? Nekem, mint közszereplőnek ezt nem kéne tennem. Ez nem illő. Bizony ám! Ezt is meg kell tanulni. Mert engem meg úgy tanítottak, hogy hazudni sem szabad. Ezért aztán én inkább ehhez tartom magam. Mert ezt korábban tanultam.

Közben meg annyi minden jó dolog is van. Csak észre kell venni. Ja, hogy ez is egy képesség. Igen. És tudják mit? Ezt is lehet tanítani, tanulni, fejleszteni. De, meg kell is. Mostanság meg feltétlenül.

Remélem, azzal, hogy most – sokak vágyai szerint – az Országos Főépítési Kollégium megújul, a tényen túl újra világossá lesz az, hogy egymásra vagyunk utalva. Minden tekintetben. Ezért aztán sokkal inkább arról kell gondolkodnunk, hogy mi módon segítsünk egymáson. Lehet, hogy lesz, aki számára erőltetettnek hat, én mégis kimondom, hogy sok tekintetben hasonlatos a dolgunk. Mert ami a leglényegesebb, mi, mindahányan a minőség őreiként kell, hogy tegyünk. (Ha már a Főépítészek honlapja citálja Melocco Miklóst: mert mi vagyunk „a jövő őrzői”. A minőségi építésetért kell, hogy tegyünk. Ki így, ki úgy. Ki azt művelve, ki támogatva, ki pátyolítva, ki bátorítva. Ám ez így túlon túl is ideálisnak tűnik. A helyzet koránt sem idilli. Jaj, de-hogy. Mára olyanná lett, mint ha szándékosan bonyolították volna meg. Miközben azt halljuk, hogy ma minden az egyszerűsítés és a gyorsítás jegyében történik. Nem, nem akarok a kezdetek gyerekbetegségeiből idézni, mert azoknak nem ez a helye. De meg az ideje se. Ám attól még senki se higgye, hogy minden rendben van.

Nyakunkon az ÉTDR. Mindenki tudja, hogy az mi. Én Tudom, De Rémes. Aki ma nem tud géppel írni, akinek nincs számító-

gépe, akinek nincs internetkapcsolata, aki nem tudja, hogy mi az a jpg., avagy a pdf, szóval, aki felett elment az idő, annak esélye nincs, hogy gyám nélkül fog egy építkezést végig adminisztrálni, ha még egyáltalán ilyen örült ötlete támadna, hogy építkezni szottyanna kedve.

De tényleg, tetszenek tudni mi az a *jpg*? Már megszokhatták, én gyakorta jövök a Wikipédiával, a szabad enciklopédiával. Na, szóval a *jpg* nem egyéb, mint a *Joint Photographic Experts Group*) képek tárolására alkalmas fájlformátum. És a pdf? Az meg nem egyéb, mint *Portable Document Format*, az Adobe Systems által kifejlesztett, dokumentumok tárolására alkalmas fájlformátum.

Nos ezekben kell feltölteni a tervet. Amit a tervező természetesen digitális formában készít el. Természetesen jogtisztá, saját programmal. Természetesen... Ja, hogy nincs? Hát, tessék venni. Egymást tapossák a forgalmazók, hogy meggyőzzenek bennünket, melyik a legjobb. Mármint nekik. Eladni. Most egy kicsit majd csendben kéne maradnom, mint amikor a pap, mise közben, időt ad a lelkiismeretvizsgálatra.

Mert kérdezek. Mikortetszettek legutóbb szoftvert frissíteni? És még azt is megkérdezhetem, hogy hány munkaállomásra szólót? „A”, hányas verziónál állt meg keydedéknél, avagy uraságodéknál az élet? Vagy inkább úgy mondom, hogy az idő.

Na, ezt egy kicsit el kell magyarázni a fiatalság számára.

Mi öregebbek (elnézést, a hölgyek esetében ez természetesen csak tapasztaltabbat jelent) még emlékszünk Schwott Lajosra, aki a Ludas Matyiba rajzolt vicceseket. (Vagy annak szántakat.) Nos, nála az építéset azonnal fel lehetett ismerni, mert egy fejesvonalzó mindig volt a hóna alatt, ha kellett, ha nem, meg legalább két tekercs nagy rajzpapír. Régvolt ifjúkorom sokat költözős idejéből sem emlékszem olyanra, hogy én (mondom, a költözéseket leszámítva) fejesvonalzóval a hónom alatt sétáltam volna. Mondjuk úgy a séta kedvéért. Az építész mostanában pendrive-val a

zsebében sétál. De, hogy lehet ezt lerajzolni? Na, meg ráadásul viccesen. Kérdem én, kell az, hogy megkülönböztessük, ki építész? Kell itt még építész?

Persze, hogy kell. Ez a válasz, és ezzel a dolog el is van intézve. Lehet hazamenni, nincs itt semmi látnivaló, úgy, hogy séta. Lehet oszolni. És különben is, ezt a hülyeséget ki kérdezte?

Tisztelettel, bátorkodtam én. Meg aztán, ez nem az. Egyáltalán nem az. Mármint nem hülyeség. Én úgy gondolom. Hogy honnan veszem? Hááát, innen, ahol vagyok. És akkor itt korábban még említettem az ónos eső sugallatát, ám a fogyó időre tekintettel ezt most hadd ne idézzem végig.

Szóval már érintettem, hogy össze kell fogni. Igen, ez igaz. Meg ezt mindig halljuk is. Rogyásig. De kinek és kivel? Kiknek és kikkel?

Nem lenne semmi értelme, ha ezt nem itt mondanám. De mivel mondom, hát nekünk és egymással. Ha már arra adtuk a fejünket, hogy építészek leszünk. Lettünk. Lettünk? Ahhoz, hogy lehessünk, rengeteget kell befogadni. Szándékkal nem *tanulni* mondok, mert azt általában, az idő és a helyzet sürgető voltával egyenes arányban, el is felejtjük. A befogadni sokkal pontosabb. Mert akkor helyet is kap. Mert, hogy lesz helye. És ezért szerintem hosszabb távra szól. Sokkal hosszabb távra. Az a jó, ha egy életre. Ám, ami a legfontosabb, ehhez nyitottság kell. Nem, nem a kritikátlan tárt kapura gondolok. Álljon csak ott a kapuőr, de tudjon mérlegelni. És még valami. Ha a kapuhoz közelítő nem ismerős, attól az még egyáltalán nem biztos, hogy ellenség.

Lehet, hogy néhányan a fiatalok közül majd most megorrolnak rám, mert én gyakorta elmondtam, de mondom most is, hogy negyven alatt senki ne menjen főépítésznek. (A „mesterséget” tanulni persze lehet az alatt is.) Meg, hát lehet hivatkozni a Brecht-i idézetre, ami úgy szól: „Ne hidd, hogy csak vénségedre lehetsz bölcs”. (Nyilván, illet inkább fiatalabb korban mondom az ember. Még Brecht is.) Mielőtt valami korértelmező polémia bonyolódna, most és ezek után épp én mondom: a főépítészség nem korfüggő. A főépítészség „életfüggő”. De mondhatnám azt is,

hogy legyen elég idő élni. Megélni az életet. (Amúgy meg csak a poén kedvéért lehet idehozni – a pontos terminus technicust: idézni / beszúrni / mit nem mondok inzertálni, mondjuk – a konferencia bevezető, – nekem – „versikéjét”, bár ott az áll, hogy mottóját. Szóval:

„Ember a Házban,
Ház a Városban,
Város a Világban,
Világ a Mindenségben,
Mindenség az Emberben.”)

Bocsika! És a falu? Azt elfelejtettük?

Na, nekem meg, az jutott eszembe, hogy: „A mindenséggel mérd magad”. Tudjuk, József Attila Németh Andornak ajánlott *Ars Poetica*-jában áll ez a megsemmisítően szép mondat. (Úgy, köztünk legyen mondván, ez a vers is megérdemelne egyszer, egy mindnyájunk általi értelmezést. De, most nem ez a dolgunk. Mert ebben is magunkra maradunk, bár ez esetben ez nem is baj.) Gondolva így már mindkettőre, mármint a mottóra és az *Ars Poetica* sorára, talán érthető, mit értek „életfüggő” alatt. És még valami.

Kedveseim, ez nem megy egyedül. Mert úgy nincs is értelme. Egyedül nem lehet élni. Ez csak együtt megy. (Egyedül csak meghalni lehet.) Nos, valami ilyenre gondolok, ha az életről beszélek. De ezért érdemes összefogni. Az életért. Csak ezért érdemes. Ám ebben a pillanatban az meg talán érthető, már nem is kérdés, hogy ki az építész? Kell itt még építész?

Persze, hogy kell. Ez a válasz, és ezzel a dolog el is van intézve. Lehet hazamenni, nincs itt semmi látnivaló, úgy, hogy séta. Lehet oszolni. És különben is, ezt a hülyeséget ki kérdezte?

Tisztelettel, bátorkodtam én. Meg aztán, ez nem az. Egyáltalán nem az. Mármint nem hülyeség. Én úgy gondolom. (És volt ez tovább is, de ezt most már úgyis tudja mindenki.)

Most valami más jön. Ígérik sokan. Megújul a Főépítési Kollégium. Meg a Konferencia is. Az utóbbi, tizenennyolc év után. Fiatal lesz és aktív. De jó! Mi meg, akik eddig voltunk, majd valami mást csinálunk. De, talán nem kéne elfelejteni, hogy ezek a konferenciák nem maguktól jöttek létre.

Nem is központilag. Ehhez kellett sokan. Nagyon sokan. Először úgy gondoltam, hogy csokorba fogom neveiket, de gyorsan rá kellett döbbennem, hogy nem. Ez számomra képtelenség. Így sokkal inkább ahhoz tartottam magam, hogy még csak véletlenül se sértsek meg valakit is azzal, hogy ügyetlenségemmel, figyelmetlenségemmel, „böszmeségemmel”, kihagyom a nevét. Hála Istennek sokan vannak itt is közülük. De sajnos, sokan már odaát is. Köszönet mindenkinek „A” halottainknak is. Ami igazán fantasztikus, hogy ezen korából a Konferencia, mára – hisz 18 éves – nagykorú lett.

Akár be is mehetne egy nemzeti trafikba. És tudjátok, mi a vicc? Ott ki is kéne szolgálni.

Ebbéli exlex helyzetéből mára, a politika által is „érzékeltető”, fontos esemény lett, ami eddig soha nem adta fel a függetlenségét. Én azt kérem a fiataloktól – bocsánat, mit is beszélek, hisz itt a tenni akaró „fiatalok” zöme már régen az általam küszöbként említett kor felett van, hála Istennek, – hogy ezt az örökül hagyott helyzetet soha ne adjátok fel! Tekintsétek ezt az örökség részének. Az örökség talán legértékesebb darabjának. Családi ezüstnek. Lehet sokmindent kísérletezni, de ezzel nem. Amit még ígérhetek, azon igyekszem, hogy elnökségem alatt az Országos Főépítési Konferencia legalább annyi támogatást kaphasson a MÉSZ-től, amennyit idén sikerült. Már csak azért is, mert egyazon parton állunk. Mert építészek vagyunk.

De kell itt még építész? Kell! Mert azok / mi, tudjuk az építészetet a kultúra és a művészet egyik, ha nem „a” legelemibb részének tekinteni, ami az emberi cselekvés megnyilvánulása. Ami nélkül nincs elviselhető élet. Hát ennyi.

Ez a válasz, és ezzel a dolog el is van intézve. Lehet hazamenni, nincs itt semmi látnivaló, úgy, hogy séta. Lehet oszolni. A viszontlátásra!

Nagykőrös, 2013. augusztus 29.

Sáros László György DLA

Ybl-díjas építész
az Országos Főépítési Kollégium lemondott tagja
a Magyar Építőművészek Szövetségének elnöke
a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja

Idemenekültem a képeimhez. Most hallot-tam, ahogy hazaértem. Márta mondta, hogy elmentél. Nem akarta mondani, amíg úton voltam. Mert kímélt. Neki ne higgyek? A feleségemnek? Te miért nem kíméltél? De nem. Ez most nem fontos. Ezt nem lett volna szabad. Ezt nem lehet elhinni. Ezt nem lehet kibírni. Már Te is? Nem volt ne-kem elég Makovecz? Nem volt elég Gerle János? Akkor most még Te is? Hogy van ez? Most hová tülekedtek? Hát nem megbe-széltük ott a Tészta házában, hogy majd a nyáron végre leülünk és megiszunk egy üveg bort, amikor is megint beszélgetünk. Úgy egymásnak, ahogy ezt tettük már ezer év óta. Még a Bercsényiben kezdve. A szom-széd szobából. Mentünk ásatásra Jászdó-zsára a Kápolna-halomra. Mentünk Székre lcsányhoz. Mentünk Kolozsvárra Kallóshoz. De közben felmentünk Károly bácsihoz is a Házsongárdra. Igaz, amíg élt, Imrével

mentünk hozzá. Egy icipicit segíteni a ren-geteg segítségért. Amit a léte jelentett. Vittünk gyógyszert Svájc-ból a rákjára. Azt is későn. Mert, „Mi mindig mindenről elk-sünk”. A városon kívül, „elszállásolva”, a kem-pingben. Ott ültünk a faház előtt. Vettünk egy üveg Camparit, mert ott akkor az volt. Csak az volt. Talán még vizet se kaptunk hozzá.

Tudod mit? Most mindenki úgy gondol-ja, de legalább is úgy érzi, hogy a legjobb barátja voltál. Mert mindenkihez jó voltál. Kedvesen meggyőző. Figyelmesen irányí-tó. Türelmesen szemlélő. Aki mindig ott volt, ahol kellett. És nem gyötörtél hosszan a lustaságunkért, a lustaságomért. Mert amikor együtt kellett volna lenni ott a Bem rakparton, a legutolsón, ami így már azzá lett, azt mondtam, hogy fáradt vagyok. Igaz is volt, csak most már annak semmi értel-me. Már jelentése sincs. Na persze, akkor

se lenne könnyebb most, ha akkor, ott együtt vagyunk. Semmivel se lenne köny-nebb. De mit ér már ez itt?

És arról is volt szó, hogy egyszer majd megint elmegyünk Gyulára. Amit úgy sze-rettél. Ahol úgy szerettek. Ahol, „deklaráltan” példaképpé lettél. Most ők is mihez kezde-nek? Béres Pista, akinek a Téglással húztátok. Barát Utcai Bál sincs már. Talán nem is baj. Pedig két éve itt is játszottál nekünk. Iste-nem, de szép is volt.

És most csend van. Makacs csend. Míg majd valakik, mint Imre temetésén elkezdik húzni azt a lélekemelő, meggyötrő, szörnye-delmesen gyönyörű, vállrázkódtató keser-vest. Csak, most már nélkülöd. Mert neked húzzák. Neked Béla. Hálás vagyok a sorsnak, hogy ismerhettelek. Áldjon meg az Isten!

Budapest, 2013. július 21.

a Sáros, aki Neked már csak Laci, mint rendszeren

Tudod Béla, itt most az van, hogy emlék-táblát avatunk Édesapád, meg a Te tisztele-tedre. Megadatott, hogy ismerhettem Őt is. Az egyetem alatt, ami szerintem a lehető-ségékeideje – hát persze, hogy Te rendezted meg, hogy – találkozhattunk. Akkor már a VÁTI mérnöke volt. Ahová akkor Te is aspi-ráltál. Az addig leginkább – mondjuk, „mű-szaki” szagú egyetemhez képest, valami olyan szeretettel beszélt a tájról, a geomor-fológiai adottságokról, az ott lakókról és azok történelméről, történetéről, lehetősé-geiről, hogy én legkivált azt csodáltam, hogyan lehet mindez együtt, valakinek sajátja? És ráadásul csak később kezdett beszélni Gyuláról, a „szűkebb” hazáról. Any-nyi szeretettel, amivel Ő tudott beszélni. Nem lehetett nem ráfigyelni. Miközben tudni lehetett, hogy mindezt körüllegnte a csehtamási, „ötvenes évek szűrt levegője”. Ami minden igazi érdemet sokszorosan tett nehezebbé. De megvan a Vár, megvan az Almássy kastély.

Béla! Értem én, hogy miért is mondtad annyiszor, hogy a díszpolgárságot édes-apádnak kellett volna kapnia. De az élet már csak ilyen.

Szóval táblaavató. Ja, nem, helyesbítek: emléktábla-avató. Ha itt lennél, szerintem hangosan vigyorognál. Hogy mást ne mondjak. „Mire fel?” kérdeznéd. Hát ez az. Miért is kellett most itt mindenkit ilyen

helyzetbe hozni? Mert most is körülállunk. Csak most valahogy egész másként. Más-ként, mint eddig. Minden megváltozott. Ami igazán, az, az irány. Most minden Feléd árad. Tavaly nyárig Te adtál. Adtál és adtál. És mi boldogan elfogadtuk, mert az olyan természetes volt. Jó volt kapni. Jó volt azt kapni, amit Tőled lehetett kapni. Amit kap-ni lehetett. És az nem csak a zene volt. Jajj, dehogy is. És úgy tudtuk, hogy mindig így lesz. Emlékeznek. Emlékeznek Rád és szo-morúak. Én meg még dühös is. Miért kellett ezt csinálni? Ezt is megkérdeszem gyakorta Tőled, csak most már választ se kapok. Mert azzal boldogabb lennék? Ha Te mondanád, igen. Csak akkor meg nem állnánk most itt. Ennek meg ez az ára.

Ja, meg még azt is akartam kérdezni, hogy nem vagy egyedül? Aztán mindig elrösteltem magam, hogy lehet ilyen mar-haságot kérdezni. Hiszen már annyian vagytok odaát. Te meg mindig is könnyen megtaláltad a hangot. Sokkal hamarabb, mint mi. És persze – gondolom, – jó talál-kozni a régiekkel. Szóval – én úgy gondo-lom, hogy – működhet az valahogy ott is úgy, mint itt. Csak egyvalami biztosan nem olyan, mint itt. Nektek az idő már nem szubsztancia. Az csak itt számít. Mert itt küzdünk vele. Küzdünk tejtestvérével, a felejtéssel. A rettegett felejtéssel. Látod, ezért is kellene a táblák. Hogy ne felejt-

sünk. Bár én megígérhetem Neked – nem nincs mit megígérni, mert az, – velem már elő nem fordulhat, hogy ne juss az eszem-be. Van nap, hogy többször is. Aztán ha majd eljön a nagy találkozás, hát csak ösz-szehozzuk azt az itt utolsónak lett volna mondható beszélgetést, amit úgy évente máskor mindig megejtettünk. Csak akad majd ott is egy üveg bor, hogy minden olyan legyen, mint itt volt. És akkor majd jól megbeszéljük megint, hogy nem is na-gyon lehetett volna ez másként, mint ahogy lett. Tudnánk mást csinálni? Aligha.

Tudod, olyan ez a táblaavatás nekem, mintha hazaérkeztél volna. De hát ez így is van. Hiszen hazaérkeztél. Most érkeztél haza. Ide, Gyulára. Ahová terveztük, hogy majd újra el kell jönnünk. Amit úgy szeret-tél. Ahol úgy szerettek. Ahol „deklaráltan” példaképpé lettél.

S, ahogy írtam egy éve, most csend van. Makacs csend. Míg majd valakik, mint Imre temetésén elkezdik húzni azt a lélekemelő, meggyötrő, szörnyedelmesen gyönyörű, vállrázkódtató keser-vest. Csak, most már nélkülöd. Mert neked húzzák. Hálás vagyok a sorsnak, hogy ismerhettelek. Áldjon meg az Isten! Béla! De legalább üzenj. Próbáld meg valahogy. Jó ott Neked?

Gyula, 2014. augusztus 17.

Sáros László György, persze Neked csak Laci

Tisztelt Uraim! Bár többnyire Bence. (Mert a másik inkább rajzol.) Szóval a kurvajó he-lyett méltóztass Carvillot alkalmazni. Már csak azért is mert úgy talán nemzetközivé lesz holnapra a világ. Meg még talán némi (és nem nem!) tájékozottságot is fogol mutatni. Ki. Mondjuk ki, a magyar futballon túl, meg az Óperenciás tengeren is túl, a sportban. Ki volt az az, ...és akkor itt követ-kezik az állat, a megátalkodott, az idióta, egy idő óta, meg minden, ami, mint egy vérömleny idetolulhat, hogy vezesse a kezedet. De meg ha már így van, vezesse a kezét a másik vegyes vágott kézimetélő-nek, mert az azért rohadtul nem mindegy, hogy vékonyra metéli, vagy nyögvenyelős-re. Én speciel a vékonyat szeretem. Na, nem azért, mert azon nincs mit fogni és azért számon kéрни se nincsen semmit, hanem, mert az ember ceruzához, meg skiccpausz-hoz szokott keze ezt sokkal jobban érzéke-

li. És, na lám, már megint itt vagyunk az érzékiségnél. Mert jó lenne, ha jó lenne. És persze, hogy jó lenne, ha jó lenne. Hajó lenne, meg evező, de még jobb lenne, ha vitorla. Mert már megint a magyar építész regatta adta (mit adta, atta) az úri hátteret. Adta vagy sem, az majd eldöntetik. Vagy beledöntitek. Szerintem meg nem. A fene egye meg. Már megint a *nem-iség*. Hogy lehet ezt kikerülni? És ha igen, akkor hogy lehet ebből kikerülni? És szokott ez sikerülni?

Uraim! Barátocskáim! Gyerekek! Akkor most mi van? Mi van, mi van? Szakma nincs. Milyen szakma? A szarvasgomba vadászok kutyaidomár szakosztálya erős recesszió-ban van. A négy mancs alapítvány ugyan-is csak két mancsot engedélyezett. Már-mint használatra. De azt nem határozta meg, hogy melyik két mancs használható. Azt azonban tudjuk, hogy még ezek a fej-lett jószágok is egészen másra használják

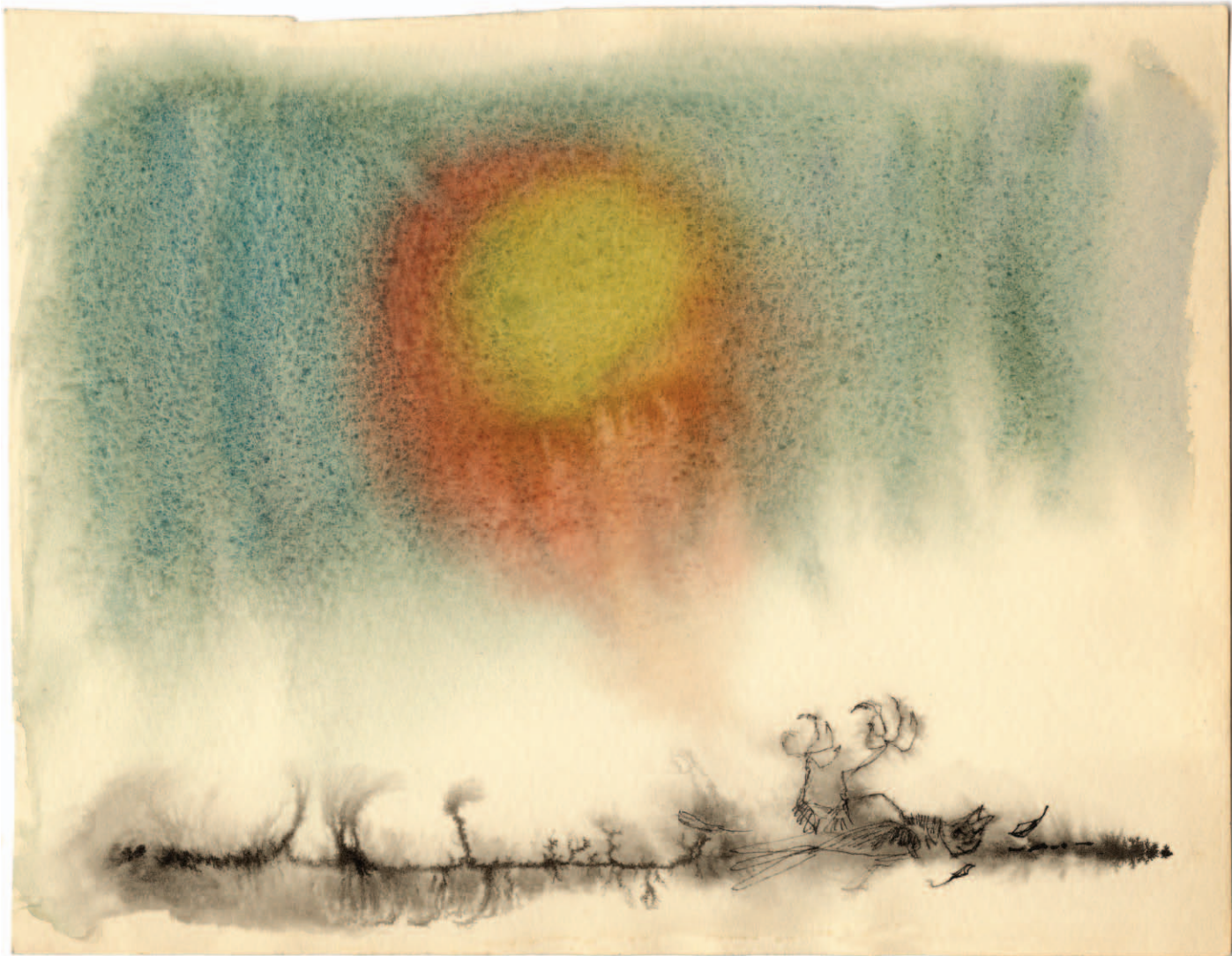
a hátsó lábaikat. És az nem a méregdrága szarvasgomba végett van. Az nem szarvas-gomba, amire használják.

Urak! Kívánom Néktek, hogy megőrizve a vegyes vágott aromáját, ízét és „savanyká-ját” legyetek ugrásra készek, feladat orien-táltak, idegre húzottak, mint a számszeríj, mert ugrani kell, amint adódik, mindenre, ami méltó, kötelességszerű és kihagyha-tatlan. Szóval, amire mozdulni kell, mit kell, amire kötelező, a tisztavirágok násza, (már megint a nemiség, fűjj!) a készletmolyok elharapódzása, vagy a katicabogarak por-szívós begyűjtése. Ugye, már megint mennyi a feladat? Ti meg itt illusztrált ver-seskönyvekkel tetszelegtek. Való az ilyen?

Uraim! Igen, való. Néha a könyvespolc is van olyan, mint egy utca. Ahonnan hiány-zik egy ház. Vagy egy könyv.

Budapest, 2013. október 21.

Sáros László György DLA

Az **ORSZÁGÉPÍTŐ** 2014/3 számának melléklete • tervezte Makovecz Benjamin

